

УДК 347.965

Н. Бакаєнова,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національного університету «Одеська юридична академія»,
адвокат, секретар дисциплінарної палати
кваліфікаційно-дисциплінарної комісії Одеської області

АДВОКАТСЬКА МАНТІЯ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ АДВОКАТА

Належне нормативне врегулювання правового статусу адвоката забезпечує необхідний рівень захисту прав та законних інтересів фізичних осіб, дотримання міжнародних стандартів здійснення адвокатської діяльності. Відповідно до ст. 59 Конституції України кожному гарантується право на правову допомогу та встановлюється, що для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги в судах та інших державних органах діє адвокатура. При цьому адекватне реагування судів та інших державних органів, їх посадових осіб, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб на виконання адвокатурою функцій, покладених на неї Конституцією України, залежить від законодавчого визначення правового статусу адвоката, закріплення етичних вимог до адвокатів в Правилах адвокатської етики, встановлення та реалізації гарантій адвокатської діяльності.

Стаття 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає широкий перелік прав адвокатів при здійсненні ними адвокатської діяльності. Проте окремі питання все ще залишаються не врегульованими. Так, відсутнє будь-яке регулювання щодо офіційного одягу адвокатів, які беруть участь у судових процесах. Правила адвокатської етики від 17.11.2012 р. у пункті 5 статті 12 обмежуються чітким, але занадто стислим положенням, що при здійсненні професійної діяльності адвокат зобов'язаний дотримуватись загальноприйнятих норм

ділового етикету, в тому числі щодо зовнішнього вигляду. Однак зовнішній вигляд адвокатів нерідко піддається критиці у зв'язку із недотримання положень етичних вимог [1].

Виходячи із зазначеного, метою даної статті є обґрунтування необхідності законодавчого врегулювання права адвоката під час участі у судовому засіданні бути одягнутим у спеціальне вбрання – адвокатську мантию. Завданням статті у зв'язку з цим є: а) визначення правових підстав та етичних традицій адвокатури щодо носіння адвокатської мантиї; б) встановлення повноважень органів адвокатського самоврядування щодо професійного одягу адвокатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної наукової проблеми, вказує на те, що особливості розуміння характерних ознак та визначення основних з них зумовлюють відсутність єдиного підходу до введення адвокатської мантиї як професійного права адвоката. Так, проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (щодо адвокатської мантиї) № 1115 від 16.07.2013 р. [2] пропонується закріплення в законодавстві про адвокатуру та адвокатську діяльність права адвоката під час участі у судовому засіданні бути одягнутим у спеціальне вбрання – адвокатську мантию, зразок і опис якої затверджується Радою адвокатів України. Проте в юридичній літературі висловлюються й протилежна точка

зору, відповідно до якої носіння мантиї розглядається як архаїзм, недоречний до обговорення на сучасному етапі розвитку адвокатури [3, с. 17].

Адвокатська мантия в багатьох країнах упродовж століть залишається одним з символів приналежності особи до адвокатської професії, дозволяє візуально підкреслити професійний статус адвоката, додає судовому процесу більше офіційності. Носіння мантиї не є архаїзмом, адже мантия не є громадянським одягом та застосовується виключно для підкреслення значення певної дії або статусу особи. Мантия адвоката сигналізує про приналежність особи до адвокатської корпорації та виконання адвокатом процесуальної функції у суді.

Поряд з тим слід відзначити, що упродовж останнього десятиріччя впроваджувалися заходи щодо послаблення вимог щодо носіння адвокатських мантий. Так, наприклад, у Великій Британії допускається виступ адвокатів без мантиї у Верховному Суді, у судах по цивільних справах, а також у кримінальних справах, коли на судовому засіданні присутні діти, у зв'язку із намаганням створити менш формальний, більш дружжелюбний вигляд адвокатів. Носіння мантий в британських судах стало обов'язковим у 80-ті роки 17 століття. Їх дизайн був обумовлений траурним одягом представників юридичної спільноти після смерті короля Карла II у 1685 году. Таким чином, в Англії, так само як і в інших державах Західної Європи, професійний одяг адвоката впроваджено у далекому минулому, носіння адвокатської мантиї зберігається як традиція.

Закріплення в Законі України про адвокатуру та адвокатську діяльність права адвоката на носіння адвокатської мантиї не слід розглядати як додатковий тягар для адвокатів, адже право – це не обов'язок: кожен адвокат зможе вирішувати, чи буде він одягнутий в мантию на судовому засіданні. Впровадження професійного одягу призведе до додаткових витрат: логічно, що адвокат буде придбати професійний одяг

за свій рахунок. Крім того, важливо розуміти, що специфіка адвокатської діяльності передбачає пересування адвоката із одного суду до іншого протягом кожного дня. Для забезпечення можливості адвоката зберігати належний вигляд доцільно було передбачити в кожному суді окреме приміщення для адвокатів, де адвокат мав би одягати мантию, а також мав би можливість залишати верхній одяг взимку. Реальні перспективи виділення приміщень для адвокатів в судах є досить сумнівними, хоча переодягання безпосередньо перед залом судового засідання зменшує вірогідність реалізації завдань передбачених проектом Закону – підвищення престижу адвокатської діяльності саме через носіння мантиї.

Звичайно, безпосередній результат по справі напряму не залежить від форми одягу адвоката, але слід погодитися із тим, що «саме ритуальні аспекти правосуддя створюють відповідну виховну атмосферу, налаштовують учасників процесу на офіційний лад, що значною мірою впливає на перебіг судового засідання, мають аксіологічне та виховне значення» [4]. Наявність мантий в учасників судового процесу підкреслюватиме їх рівність перед законом та створюватиме атмосферу урочистості при здійсненні правосуддя.

Розширення повноважень Ради адвокатів України щодо затвердження зразку і опису адвокатської мантиї є обґрунтованим та таким, що відповідає завданням адвокатського самоврядування і функціям Ради адвокатів України згідно із ч.1 ст. 44, ч. 1 ст. 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Проте компетенцію Ради адвокатів України щодо професійного одягу адвокатів має також бути закріплено у Положенні «Про Раду адвокатів України».

Отже, підсумовуючи усі вказані загальнотеоретичні положення, вважаємо доцільним констатувати наступне:

1. Адвокатська мантия є атрибутом здійснення адвокатської діяльності, що застосовується виключно для підкрес-

лення значення статусу адвоката та виконання їм процесуальної функції у суді, а також вказує на приналежність особи до адвокатської корпорації.

2. Статтю 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» доповнити правом адвоката під час участі у судовому засіданні бути одягнутим у спеціальне вбрання – адвокатську мантію.

3. Статтю 56 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» доповнити повноваженням Ради адвокатів України щодо затвердження зразка і опису адвокатської мантії.

4. Положення «Про Раду адвокатів України» доповнити повноваженням Ради адвокатів України щодо затвердження зразка і опису адвокатської мантії.

Ключові слова: адвокатська мантія, професійні права адвоката, адвокатська діяльність, адвокатське самоврядування.

В статті досліджуються підстави впровадження адвокатської мантії в Україні як атрибуту здійснення адвокатської діяльності, що застосовується виключно для підкреслення значення статусу адвоката та виконання їм процесуальної функції у суді, а також вказує на приналежність особи до адвокатської корпорації. Автор пропонує розширити професійні права адвоката, що встановлені статтею 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», доповнивши зазначену норму правом адвоката бути одягнутим в адвокатську мантію в судах при розгляді кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних справ, а також у конституційному судочинстві. Автор вважає, що розширення повноважень Ради адвокатів України щодо затвердження зразку і опису адвокатської мантії є обґрунтованим та таким, що відповідає завданням адвокатського самоврядування і функціям Ради адвокатів України.

Пропонується доповнити статтю 56 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також Положення «Про Раду адвокатів України» повноваженням Ради адвокатів України щодо затвердження зразка і опису адвокатської мантії.

В статье исследуются основания введения адвокатской мантии в Украине как атрибута осуществления адвокатской деятельности, который используется исключительно для того, чтобы подчеркнуть значение статуса адвоката и выполняемой им в суде процессуальной функции, а также показать его принадлежность к адвокатской корпорации. Автор предлагает расширить профессиональные права адвоката, установленные статьей 20 Закона Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности», дополнив указанную норму правом адвоката быть одетым в адвокатскую мантию в судах при рассмотрении уголовных, гражданских, хозяйственных и административных дел, а также в конституционном судопроизводстве. Автор считает обоснованным, соответствующим задачам адвокатского самоуправления и функциям Совета адвокатов Украины расширение полномочий Совета адвокатов Украины по утверждению образца и описания адвокатской мантии. Предлагается дополнить статью 56 Закона Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности» и Положение «О Совете адвокатов Украины» полномочиями Совета адвокатов Украины по утверждению образца и описания адвокатской мантии.

This article is devoted to the historical and legal analysis and legal use of symbol of the bar, namely – attorney's robe. The research of legal was held for the implementation of attorney's robe and analyzes the current state of the law of Ukraine on the use of attorney's robe. While practicing law, an attorney shall

have the right to perform any actions that are not prohibited by law, by the professional conduct rules and by the agreement on the provision of legal services and that are necessary for the proper performance of the agreement on provision of legal services. The use of attorney's robe is the tradition of the bar in the world. However, the use of attorney's robe is not provided by the Law On the Bar and Practice of Law and the professional conduct rules of attorney in Ukraine.

The author draws up proposals for the article 20 of the Law On the Bar and Practice of Law shall be amended to professional right of attorney to use of attorney's robe in criminal, civil, commercial, administrative and constitutional courts, where the attorney provides legal defense, representation and protection rights, freedoms and interests of individuals, rights and interests of legal entities.

The author offers that a sample attorney's robe shall be approved by the Bar Council of Ukraine. The Bar Council of Ukraine functions of attorneys' self-government during the period between the congresses of attorneys of Ukraine in accordance with the article 55 of the Law On the Bar and

Practice of Law and decisions of the congress of attorneys of Ukraine. The attorneys' self-governance – the right of attorneys guaranteed by the state to independently resolve the issues of the organization and operation of the bar of Ukraine per the procedure provided for by this Law. So it is necessary to set these powers of the Bar Council of Ukraine in the article 55 of the Law On the Bar and Practice of Law and in the statutory document of the Bar Council of Ukraine.

Література

1. Желтухин Е. Адвокатам предоставят право носить мантию. – Судебно-юридическая газета. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sud.ua/news/2013/11/20/57408>.
2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (щодо адвокатської мантиї). – 16.07.2013 р. – № 1115. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
3. Мельниченко Р.Г. Мантия для адвоката. – Адвокатская практика. – 2008. – № 5. – С.16–18.
4. Чернушенко А.В., Фролов М.О. Правовий режим суддівської мантиї, як символу судової влади: історія і сучасність крізь призму звичаєво-традиційних норм та законодавства. – Судова апеляція. – 2012. – № 4 (29).

